

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Белуха Н.Т. Бухгалтерский учет на автотранспортных предприятиях: Учебник. – М.: Транспорт, 1989. – 261 с.
2. Калькуляция себестоимости в промышленности: Учебное пособие / В.А. Белобородов, А.П. Чечета, В.Т. Слабинский. – М.: Финансы и статистика, 1989. – 279 с.
3. Литвин Ю.Я., Олійник В.М. Прогресивні методи обліку витрат на виробництво (вітчизняні і зарубіжні). – Тернопіль: Збруч, 1995. – 219 с.
4. Луговой А.В. Попередельный метод учета затрат// Бухгалтерский учет. – 2000. – №24. – С. 36–42.
5. Николаева О.С., Шишкова Т.В. Управленческий учет.– М.: УРСС, 2000. – 368 с.
6. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. № 291 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua.
7. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 "Витрати", затв. наказом Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999 року № 318 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua.
8. Верига Ю. А. Облікова політика підприємства: навч. посіб. / Ю. А. Верига. – К.: ЦУЛ, 2015. – 315 с.
9. Серпенінова Ю. С. Бухгалтерський облік: загальна теорія: навч. посіб. / Ю. С. Серпенінова, С. М. Гольцова, І. О. Макаренко; за заг. ред. Ю. С. Серпенінової. – Суми: Університетська книга, 2015. – 336 с.

УДК 657

*Олена Зінченко, Катерина Сайко
(Київ)*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЕФЕКТИВНОГО ВИТРАЧАННЯ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ У ВИРОБНИЦТВІ: ОБЛІКОВО-КОНТРОЛЬНИЙ АСПЕКТ

The influence of external and internal factors on the cost management system of production, the technique of controlling production costs for enterprises.

Ключові слова: бухгалтерський облік, контроль, виробничі витрати, методика, організація, управління.

On the basis of the carried out research the influence of external and internal factors on a control system of expenses of manufacture at the enterprises. The methods of the accounting and control of industrial expenses at the enterprises under research in the conditions of utilization.

Key words: accounting, control, informative technologies, methods, organization, management.

Перебудова управління сфери бізнесу за сучасних умов передбачає зміни в системі контролю, який сприяє встановленню фактичного стану справ на підприємстві, визначає причини відхилень від норм виробництва, виявляє невикористані (втрачені) активи. Облікова система має бути організована за видами діяльності, за центрами відповідальності та місцями виникнення витрат з метою задоволення оперативних потреб управління виробництвом.

Питанням обліку витрачання запасів у виробництві присвячена значна кількість наукових праць вітчизняних та зарубіжних вчених, проте, на підприємствах не розглядаються на достатньому рівні та потребують подальшого дослідження.

Метою дослідження є вдосконалення методики обліку і контролю витрачання запасів у виробництві. Запропоновані заходи спрямовані на ефективніше використання активів, забезпечення випуску конкурентоспроможності продукції та оптимізації її собівартості.

Відповідно до поставленої мети означені такі завдання: дослідити стан обліку і контролю витрачання запасів у виробництві та формування собівартості продукції, виявити недоліки організаційно-методичного характеру, встановити причини та надати пропозиції, спрямовані на удосконалення облікової системи витрачання виробничих запасів на підприємстві.

Для визначення напрямків удосконалення облікової системи витрачання запасів суттєве значення має науково обґрунтована класифікація видів контролю.

В залежності від користувачів отриманої інформації слід розмежовувати систему зовнішнього та внутрішнього контролю. Зовнішній контроль виробничих запасів здійснюється державними органами.

Внутрішній контроль здійснюють спеціалісти підприємства і його завданням є забезпечення виробництва запасами, їх належне збереження, впровадження прогресивних технологій і раціональних методів праці, економне використання паливно-енергетичних ресурсів з метою зниження собівартості продукції. Особливо важливим видом внутрішнього контролю є внутрішньогосподарський контроль, який є складовою частиною ринкового механізму та одним із основних прийомів перевірки виконання прийнятих рішень.

Характерною особливістю внутрішньогосподарського контролю є те, що він проводиться в процесі господарської діяльності (в момент здійснення та оформлення господарських операцій) і сприяє вчасному виявленню недоліків, вивченню причин їх виникнення та вживанні заходів щодо їх усунення.

За періодичністю здійснення внутрішньогосподарський контроль є попереднім, поточним (оперативним) та ретроспективним.

Проведені дослідження свідчать, що найпоширеним є завершальний контроль. Ретроспективний характер цього контролю унеможливує попередження незаконних та економічно недоцільних дій, оскільки інформація про відхилення надходить запізно (через 10-30 днів після виявлення відхилення), що не дозволяє приймати коригувальні рішення з метою зниження непродуктивних витрат і втрат. За цих умов для управління витрачанням запасів у виробництві набуває суттєвості попередній і поточний види контролю.

Для підприємств можна виділити такі принципи внутрішньогосподарського контролю [1], які є підставою для розвитку організаційних форм оперативного контролю витрат:

- організація оперативного контролю має відповідати виділеним місцям витрат і центрам відповідальності;
- максимальне наближення контролю до об'єкту (витрати) на підставі делегування відповідальності спеціалістів;
- взаємодія контролю в оперативному режимі з іншими функціями управління витратами (обліком, прогнозуванням, аналізом та регулюванням).

Дослідження свідчать, що на підприємствах стан організації оперативного контролю частково відповідає вищеназваним принципам. Зокрема, на деяких розроблені посадові інструкції, які регламентують порядок ведення контролю, на інших, не розроблені схеми місць витрат і центрів відповідальності та центрів ведення контролю, не встановлені та не використовуються схеми контролю норм і нормативів.

Дослідження вказують на невідповідність вимогам сучасного управління витратами, стану контролю правильності використання норм і нормативів, оскільки тільки на одному підприємстві оперативний контроль норм і нормативів є частково організованим.

З метою удосконалення організації оперативного контролю на підприємствах пропонується методика оперативного контролю за формуванням собівартості в ході технологічного процесу на основі нормативного методу обліку витрат і нормативного калькулювання. Для організації щоденного виявлення відхилень від норм виробленої продукції доцільно розробляти номенклатуру місць виникнення витрат за видами переробного виробництва та центрами відповідальності, а також класифікацію цих відхилень.

За впливом на собівартість відхилення класифікують на негативні (які сприяють її збільшенню) та позитивні відхилення (які знижують собівартість продукції). Крім того, технологія виробництва визначає існування обліковуваних (документована заміна матеріалів, зміна норм, брак) та розраховуваних відхилень від норм, при визначенні яких застосовують метод документування, попередніх розрахунків за фактичною рецептурою і метод наступних розрахунків з використанням даних інвентаризацій.

Організація документування відхилень включає в себе повне забезпечення документами (відомості переробки сировини, рапорти, маршрутні карти) всіх виробничих операцій з обов'язковим виділенням відхилень від норм та встановленням причин і відповідальних за ці відхилення відповідно до номенклатур для кожного центру відповідальності. У виробничих цехах встановлення розраховуваних і обліковуваних відхилень забезпечується за даними первинної технологічної і облікової документації [2].

Обліковуваними відхиленнями є відхилення за рахунок зміни норм витрат сировини, які найчастіше є результатом заміни компонентів (допоміжних і основних матеріалів). Заміна компонентів оформляється спеціальними сигнальними документами і має проводитися тільки з дозволу керівництва.

Дослідження показало, що на підприємствах нормативне господарство не відповідає вимогам оперативного і ефективного обліку та контролю витрат. Іноді виникають ситуації, коли при внесенні змін до технологічного процесу (при освоєнні нових видів продукції) норми вчасно не переглядаються і не коригуються. А у випадку перегляду інформація надходить до бухгалтерії з запізненням на 25-30 днів. Це призводить до значних відхилень від норм, які не відображають дійсний стан справ виробництва та не дозволяють контролювати формування собівартості продукції відповідно до вимог управління.

З метою удосконалення системи контролю норм і нормативів схему організації цього контролю доцільно здійснювати за визначеними центрами відповідальності, видами контролю і норм. Дослідження свідчать, що найефективною є організація контролю при наявності на підприємстві відділу нормування, який відповідає за встановлення і контроль норм і нормативів і є координуючим центром їх систематизації, розробки, затвердження, перегляду та контролю. Спеціалісти даного відділу мають здійснювати попередній, оперативний, заключний і наскрізний контроль витрат підприємства, що надасть можливість узагальнювати інформацію про відхилення від норм, вчасно переглядати ці норми і попереджувати виникнення понаднормативних витрат.

Технологічні особливості переробки зумовлюють значну залежність ефективності оперативного контролю витрат від ступеня інтеграції економічного і технологічного контролю в процесі переробки сировини і випуску готової продукції. На практиці в організації технологічного контролю на підприємствах є низка недоліків. Зокрема, контроль якості сировини не є системним, носить періодичний характер, а результати цього контролю не відображаються в первинній документації з відпуску сировини у виробництво.

Технологічний контроль процесу виробництва через відсутність вимірвальних приладів часто носить візуальний характер, що призводить до порушення технології, якість продукції при цьому не відповідає встановленим вимогам. В результаті дані технологічного контролю не мають виходу на економічні показники внутрішньогосподарського обліку, що унеможливає здійснення оперативного контролю витрат сировини у виробництві і визначення впливу якості цієї сировини на вихід готової продукції.

Враховуючи специфіку комплексного характеру переробки, з метою ефективного, повного контролю за процесом виробництва та встановлення дійсних виробничих витрат і витрат доцільно застосовувати автоматизовані засоби для розрахунку показників щоденного хіміко-технологічного і облікового контролю витрат на підставі використання матеріальних балансів сировини.

При застосуванні засобів автоматизації існує можливість в діалоговому режимі здійснювати оперативний контроль ступеня використання складових частин, витрат

сировини та виходу продукту для прийняття коригувальних рішень в ході технологічного процесу.

В результаті проведеного дослідження з метою удосконалення методики та організації контролю формування собівартості продукції в системі управління витратами підприємства доцільно застосовувати:

удосконалену класифікацію видів контролю витрат при виробництві продукції, яка при практичному застосуванні сприятиме ефективній організації контролю на підприємствах.

рекомендації з організації оперативного контролю витрат виробництва продукції, що включають: номенклатуру місць контролю виникнення витрат за видами переробки та центрами відповідальності; класифікацію відхилень від норм витрат; форми вихідних машинограм облікованих і розрахованих відхилень; рекомендації з удосконалення організації контролю за нормами витрат за допомогою засобів автоматизації.

Впровадження запропонованих рекомендацій надасть змогу приймати оперативні рішення щодо недопущення негативних явищ у формуванні собівартості з метою збільшення прибутковості продукції.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Оперативный контроль экономической деятельности предприятия / Б.И.Валуев, Л.П. Горлова, Е.Л. Зернов и др. – М.: Финансы и статистика, 1991. – 224 с.
2. Кім Ю. Г. Бухгалтерський та податковий облік: Первинні документи та порядок їх заповнення / Ю. Г. Кім. – К. : ЦУЛ, 2014. – 600 с.
3. Верига Ю. А. Облікова політика підприємства: навч. посіб. / Ю.А.Верига. – К.: ЦУЛ, 2015. – 315 с.
4. Пархоменко В. М. Бухгалтерський облік в Україні. Нормативи. Коментарі / В.М. Пархоменко. – К.: НОМУРО, 2012. – 732 с.
5. Бондар М. І. Звітність підприємства : навч. посіб. / М. І. Бондар. – К.: ЦУЛ, 2015. – 570 с.
6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.12.99 № 318 зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
7. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 20.10.99 № 246 зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

УДК 658.15

*Катерина Міщенко
(Київ)*

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

У статті розглянуті існуючі методики аналізу фінансової стійкості підприємства. Обґрунтовано застосування показників фінансової стійкості та платоспроможності як основних індикаторів фінансового благополуччя підприємства. Окреслено основні завдання аналізу фінансової стійкості та платоспроможності підприємства та систему факторів, які впливають на фінансовий стан.

Ключові слова: фінансова стійкість, фінансовий стан, платоспроможність, прогноз, аналіз, фінансовий леверидж.